

RADA PROGRAMOWA

Leon Gumański — przewodniczący
Karol Bal (Wrocław)
Stanisław Czerniak (Warszawa)
Bohdan Dziemidok (Gdańsk)
Czesław Głombik (Katowice)
Stanisław Jedynak (Lublin)
Józef Pawlak (Toruń)
Jan Such (Poznań)
Włodzimierz Tyburski (Toruń)
Lech Witkowski (Kraków)
Urszula Żegleń (Toruń)
Mirostław Żelazny (Toruń)

KOMITET REDAKCYJNY

Józef Pawlak — redaktor naczelny
Tomasz Komendziński
Zbigniew Nerczuk — sekretarz
Włodzimierz Tyburski

Toruński Przegląd Filozoficzny

pod redakcją Józefa Pawlaka

Spis treści

Filozofia polska

CZESŁAW GŁOMBIK <i>Miejsce tomizmu we wczesnej fazie działalności filozoficznej o. Józefa Bocheńskiego</i>	7
LESZEK GAWOR <i>Konecznego i Huntingtona wizja cywilizacyjnego pluralizmu</i>	31
WŁODZIMIERZ TYBURSKI <i>Zarys myśli etycznej Bronisława Wróblewskiego</i>	43
MAREK N. JAKUBOWSKI <i>A język nasz dowodem naszej filozoficzności</i>	49
ZBIGNIEW NERCZUK <i>Obecność filozofii Platona w Polsce</i>	57
DARIUSZ BARBASZYŃSKI <i>Filozoficzne aspekty refleksji Władysława Witwickiego</i>	73
STEFAN KONSTAŃCZAK <i>Kategoria duchowości w filozofii Mariana Zdziechowskiego</i>	81
JÓZEF PAWLAK <i>Listy Mikołaja Bierdajewa do Mariana Zdziechowskiego</i>	97
STEFAN ZABIEGLIK <i>Feliksa Konecznego teoria cywilizacji</i>	109
ANNA HABRAT <i>Elementy teorii ewolucji Herberta Spencera w poglądach społecznych Leona Petrażyckiego</i>	129
RADOSŁAW SIEDLIŃSKI <i>Pojęcie i rola mitu w myśli Jana Stachniuka</i>	145
WITOLD KORNILÓWICZ <i>Osobowość, ideał człowieka oraz wychowanie dzieci i młodzieży w myśli Wojciecha Dżieduszyckiego</i>	159
Interpretacje — przeglądy — polemiki	
JACEK PAŃCZKOWSKI <i>Maurycego Straszewskiego koncepcja filozofii</i>	177
AGNIESZKA LENARTOWICZ <i>Jak relatywizm służy racjonalności?</i>	201
WOJCIECH SŁOMSKI <i>Wokół Leszka Kołakowskiego krytyki uniwersalizmu kulturowego</i>	219
ADAM DUBIK <i>Georges Canguilhem: Między poznawczą witalnością epistemologii historycznej a racjonalnością postawy witalistycznej w dziedzinie nauk biologiczno-medycznych</i>	233
PRZEMYSŁAW PIOTROWSKI <i>Platońska idea wiecznych fundamentów polityki w refleksji Ryszarda Legutki</i>	245

Recenzje

Z życia naukowego (oprac. Zbigniew Nerczuk)

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

one is closed by the French and the Germans) referred mostly to historical arguments. However they also noticed in the Polish language a guarantee for their historic mission. They were proving that our language is able to express everything what had been so far created in philosophy but also what so far had been impossible to express there.

Translation: *Katarzyna Mrozowska-Linda*

ZBIGNIEW NERCZUK

Obecność filozofii Platona w Polsce

Platonizm w Polsce pojawia się późno, albowiem jego pierwsze ślady odnaleźć można dopiero pod koniec XV stulecia¹. Wprawdzie w XIII wieku Witelo rozwija koncepcje neoplatońskie w swym dziele *Perspectiva*, które stanowi doskonały wykład optyki średniowiecznej, a w wieku XIV Mateusz z Krakowa prezentuje platonizujący augustynizm, jednak w swych pracach obaj filozofowie jedynie odwołują się do Platona, a ponadto związani są z niepolskimi ośrodkami naukowymi. Początki platonizmu w Polsce można więc raczej łączyć z łacińskim przekładem Platona, którego dokonał Marsiglio Ficino i który wydany został we Florencji w latach 1483–1484, ponieważ to właśnie tłumaczenie będzie stanowiło źródło znajomości Platona w Polsce.

Do propagowania platonizmu w kręgu humanistów polskich przyczynił się Kallimach (Filippo Buonaccorsi), który utrzymywał w latach 1475–1485 korespondencję z Ficinem. Tłumacz dialogów Platońskich Ficino napisał, przesyłając Kallimachowi swój przekład: „Niechaj wędruje do ciebie Platon i przez moje usiłowanie rozmawia z tobą po łacinie”². Platonem interesowała się także Sodalitas Litteraria Vistulana Celtisa – pierwsze stowarzyszenie literackie w Polsce, założone około roku 1489 przez Celtisa i Kallimacha w Krakowie na wzór przedstawiony w *Uczcie Platona*. Jej członkami byli głównie profesorowie i studenci Akademii Krakowskiej, a także bogaci mieszczaństwo. Należeli do niej między innymi Wojciech z Brudzewa, nauczyciel Kopernika, oraz Laurentius Corvinus (Wawrzyniec Rabe), przyjaciel Kopernika z czasów krakowskich.

¹ Niniejszy tekst, w swej części dotyczącej obecności Platona w kulturze polskiej po wiek XX, stanowi jedynie kompilację szeregu prac poświęconych temu tematowi, przede wszystkim prac I. Dąbbskiej. Sam tytuł, niewątpliwie niejednoznaczny, dobrze oddaje różnorodność omawianego materiału. Pozwala on bowiem zawrzeć informacje zarówno na temat recepcji tekstów Platona w Polsce, nauczania o Platonie, jak i wpływu myśli Platona czy jej interpretacji (np. neoplatonizm). Tytułowa „Obecność” usprawiedliwia także przedstawienie w pracy drobnych nawiązań, które pojawiają się w literaturze polskiej, a z których wnioskować można, że ich autorzy zetknęli się z tekstami platońskimi i z nich czerpali, lecz na pewno nie można mówić o platonizmie tych autorów.

² Cyt. za: K. Leśniak, *Platon*, Warszawa 1968, s. 124.

W centrum zainteresowań tego kręgu znajdowała się przede wszystkim demonologia Platona.

Sam Kopernik znał dzieło Ficina *De lumine et sole*, a także *Prawa Platona* – dialog, w którym Platon przedstawił teorię metafizycznego heliocentryzmu. Zgodnie z tą teorią słońce jako obraz najwyższego dobra jest umiejscowione w środku wszechświata, niczym król w świecie idei. Jak pisze Kopernik: „W pośrodku wszystkich [planet] rozsiadło się słońce. Któż bowiem w tej najwspanialszej świątyni potrafiłby tę pochodnię umieścić w innym a stosowniejszym miejscu, jak w tem, skąd wszystko razem mogłoby oświetlać? bo też i trafnie zowią ją latarnią światła, inni jego duszą, a inni rządcą”³. Warto także zwrócić uwagę, że Kopernik we wstępie do swego dzieła *De revolutionibus* powołuje się na VII księgę *Praw*⁴.

Znaczenie platonizmu w tym okresie, mimo tych kilku przykładów, jest jednak marginalne. Główne polskie centrum naukowe, jakim była Akademia Krakowska broniło się przed platonizmem, zdecydowanie trwając przy studium arystotelizmu. W Akademii istniało wprawdzie *lectorium Platonis*, ale aż do roku 1590 nie pojawia się jego imię. W XV wieku dominują wpływy arystotelizmu, burydanizmu i nominalizmu. Platonizm – jeśli był poznawany – to tylko pośrednio, np. przez lekturę *Etyki nikomachejskiej* czy *Etyki eudemejskiej* Arystotelesa, w których Stagiryta polemizuje z koncepcjami Platona i innych filozofów. Dlatego w tym wczesnym okresie działania Akademii odnaleźć można jedynie drobne ślady zainteresowania platonizmem lub wpływem myśli platońskiej. Jak zwrócił uwagę Birkenmajer, wykład Jakuba z Gostynina (1450–1506) nie był poświęcony Albertowi Wielkiemu, ale platońskiemu *Timajosowi*⁵. Ponadto pewne elementy neoplatońskie dostrzec można w komentarzu do *Liber de causis* oraz w komentarzach do *Fizyki* i *Metafizyki* Arystotelesa⁶.

Dopiero w 1590 roku magister Stanisław Bartholanus komentuje *Timajosa*. Ten sam dialog czyta i objaśnia na Wydziale Artium Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1593 r. Adam Burski. Burski – powołany w 1597 r. na katedrę filozofii moralnej w Akademii Zamojskiej – wykladał tam etykę i politykę Platona⁷. Traktat Burskiego z roku 1604 *Dialectica Ciceronis...* dotyczył

³ „In medio vero omnium residet sol... Ita profecto tamquam in solio regali Sol residens circumagentem gubernat astrorum familiam” (Lib. I, cap. 10). Cyt. za: T. Sinko, *Literatura grecka*, t. I, cz. 2, Kraków 1932, s. 671.

⁴ Odnośnie do związku Kopernika z Platonem por. E. Goldbeck, *Weltbild und Physik*, [w:] *Vom Altertum zu Gegenwart*, Leipzig 1921, s. 299.

⁵ Por. I. Dąbska, *Dwa studia o Platonie*, Wrocław 1972, s. 55.

⁶ Por. W. Seiko, *Jakub z Gostynina i jego komentarz do Liber de causis*, *Studia Mediewistyczne*, t. 2, 1961, i idem, *Charakterystyka albertynizmu na Uniwersytecie Krakowskim*, [w:] *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV w.*, Kraków 1965.

⁷ Por. D. Facca, *Humanizm i filozofia w nauczaniu Adama Burskiego*, Warszawa 2000.

w pewnej mierze Platona; było to pierwsze i na długi czas jedyne w Polsce opracowanie niektórych założeń Platona z perspektywy historii filozofii. W roku 1597 Fabian Birkowski analizuje *Fedona*. Burski i Birkowski objaśniają w Akademii Zamojskiej *Parmenidesa*, *Państwo* i *Prawa*.

W duchu platońskim napisał Adamus Polonus (Adam Polak Łowiczanin, Adam z Bochynia) swą rozprawę filozoficzną pt. *Dialogus de quattuor statuum ob assequendam immortalitatem contentione* (ok. 1508). Hasło *divina illa philosophia Platonica* jest obecne w całym tym dziele, przenikniętym motywami platońskimi i neoplatońskimi. Ponadto Wojciech Nowopolski (Albertus Novicampianus), Andrzej Recepta Gostyński (Recepta Andreas de Cracovia seu Gostyń), Jan z Trzciany (Arundinensis) cytują Platona w swych pismach i przemówieniach.

Trzeba jednak zaznaczyć, że w porównaniu z filozofią Arystotelesa platonizm nie odegrał większej roli. Co więcej, nawet wśród humanistów odezwały się głosy przeciwne wprowadzeniu Platona do studium. W roku 1551 ukazała się praca arystotelika Mariciusa z Pilzna (Szymon Maricius) *De scholis seu academiis libri duo*, pierwszy tekst w literaturze polskiej poświęcony zagadnieniu szkolnictwa. W traktacie tym wiele myśli zdradza pochodzenie platońskie, a sympatie proplatońskie potwierdzają liczne ustępy zaczerpnięte z dialogów Platona. Jednak ten sam autor stwierdza zdecydowanie, że „pisma Platona nie nadają się do studium potocznego w uniwersytecie”⁸. Wydaje się wszakże, że sam Maricius znajdował się pod silnym wpływem Platona.

Platon jako polityk interesował Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W *De Republica emendanda* (1559) korzystał on wprawdzie głównie z *Polityki* Arystotelesa, jednak domagał się upaństwowienia wychowania w duchu Platona i uznania go za naczelne zadanie państwa. Rządzący powinni być filozofami, a rozum winien się stać podstawą wszystkich zalet człowieka. Z Platona czerpali również dwaj inni pisarze polityczni XVI wieku, mianowicie Stanisław Orzechowski w *Quincunx* (1564) i Łukasz Górnicki w *Dworzaninie polskim* (1566). Orzechowski przede wszystkim opierał się na Arystotelesie. Górnicki w pismach politycznych sięgał do platońskiego *Państwa*.

Reformacja też w pewnej mierze sprzyjała recepcji Platona. Jego wpływy widać u braci polskich. Wiele jest śladów Platona w twórczości Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, który interesował się teorią poezji i estetyką. Podkreślał on znaczenie alegorycznych treści w poezji oraz wskazywał na ich obecność w dialogach platońskich. Znał platońską koncepcję poezji jako boskiego szata.

⁸ Cyt. za: I. Dąbska, *Echa platońskie w środowisku uniwersyteckim w Polsce w okresie Renesansu*, Meander, 1947, nr 4–5, s. 187.

Platonem zajmowano się także w powstałym w 1558 roku gimnazjum w Gdańsku. Czytano tam jego dzieła w oryginale i w przekładzie Ficina, o czym świadczą powstające w XVII wieku dysertacje i dysputy nawiązujące i korzystające z dzieł Platona. Podobny charakter miało gimnazjum w Toruniu, w którym również czytano Platona. W 1611 roku pierwszy raz drukuje się w Dobromilu wyjątki z pism Platona w przekładzie Andrzeja Maczurskiego w zbiorze zatytułowanym *O przyjaźniach i przyjacielach*. Pierwszy tekst oryginalny ukaże się dopiero pod koniec XVIII wieku.

Obecność Platona ujawnia się także w polskim piśmiennictwie niefilozoficznym. Znajomość jego dzieł zdradzają niektóre utwory Jana Kochanowskiego, na którego największy wpływ wywarł *Fajdros* oraz *Uczta*. We *Wzorze pań zamożnych* i w prozaicznym dialogu *Wróżki* (ok. 1564) Kochanowski powołuje się na zdanie Platona o poprawie państwa za pomocą muzyki i wspomina o wypędzeniu poetów. Echa teorii idei w ironicznej formie odzywają się w poemacie o *Brodzie*. W okresie baroku i oświecenia pewne aluzje do Platona pojawiają się w poezji Sępa-Szarzyńskiego, Trembeckiego i Krasickiego. W roku 1802 ukazały się *Rozmowy Platona z uczniami swoimi* Karpińskiego, będące owocem studiów filozoficznych i zawierające między innymi myśli zaczerpnięte z Platona. Józef Ossoliński pisze *Rozmowę między Platonem a Ezopem*. Jednak podkreślić trzeba, że Platon nie był filozofem bliskim pisarzom oświecenia. Prawdziwie oczarowuje on dopiero romantyków, wywierając wielki wpływ przede wszystkim na Juliusza Słowackiego⁹, u którego nawiązania do Platona pojawiają się w *Podróży na Wschód*, w *Horsztyńskim*, *Beniowskim* i *Królu Duchu*. Wyraźne odwołania do Platona widać także w traktatach mistycznych, jak *Kazania na dzień Wniebowstąpienia* czy *List do Rembowskiiego*. Wskazują one na lekturę takich platońskich dialogów, jak *Uczta*, *Fajdros*, *Fedon*, *Państwo*, *Timajos*. Rzadsze są reminiscencje platońskie u Mickiewicza. Wpływy Platona u tego poety są ponadto rozproszone i dość odległe. W monologu *Dziewicy* i *Młodzieńca* z pierwszej części *Dziadów* spotykamy platońskiej proveniencji pojęcie miłości jako dwu poszukujących się dusz. Znacznie bliższy jest Platon twórczości Norwida, w której odzwierciedla się gruntowne klasyczne wykształcenie autora. Znaczenie postaci Sokratesa ukazują słynne słowa: *Coś ty Atenom zrobił Sokratesie...* Platonowi każe Norwid dyskutować z Archytasem w wierszu *Plato i Archita* (w epilogu utworu *Niewola*). Wiele nawiązań platońskich zawierają także *Promethidion* i *Assunta*¹⁰. Zainteresowania filozoficzne Zygmunta Krasieńskiego są bliższe myślicielom pokantowskim, jednak i u niego pojawiają

⁹ Na temat wpływów Platona na Słowackiego por. studium T. Sinki, *Hellenizm Słowackiego*, Warszawa 1909, szczególnie rozdział pt. *Platonizm Słowackiego* (s. 181–188).

¹⁰ Por. studium Z. Szydłowej, *Platon w twórczości Norwida*, [w:] *Prace historyczne ku czci Ignacego Chrzanowskiego*, 1936.

się z rzadka odwołania do Platona¹¹. Pisarzom pozytywizmu był Platon raczej obcy. Bolesław Limanowski interesował się jego teorią państwa, a Maria Konopnicka stylizowała go na pozytywistę. Jego wpływy widać natomiast w literaturze Młodej Polski – w dramacie Jerzego Żuławskiego *Eros i Psyche*, w opowieści Lucjana Rydla *Eros i Afrodyte*. Stanisław Wyspiański w *Danielu* (1893) i w *Wyzwoleniu* ustami swych bohaterów wypędza precz poezję i poetów¹². Bardzo ważne są echa platońskie w twórczości Leopolda Staffa¹³, a także w powieściach Hanny Malewskiej (*Wiosna grecka*, 1933). U Zbigniewa Herberta znajomość Platona dostrzec można np. w filozoficznym dramacie *Jaskinia filozofów*.

O zdecydowanym wzroście zainteresowania Platonem możemy mówić dopiero w odniesieniu do XIX i XX wieku. Podkreślić tu należy rolę Uniwersytetu Wileńskiego, który w latach kuratorii ks. Adama Czartoryskiego stał się ośrodkiem badań filologicznych i filozoficznych. Myślą platońską zajmował się G. D. Grodek – profesor filologii klasycznej w Wilnie.

Do najwybitniejszych polskich badaczy Platona na przełomie XIX i XX wieku należy trzech filozofów: Wincenty Lutosławski, ks. Stefan Pawlicki i Władysław Witwicki.

Wincenty Lutosławski¹⁴ w swych rozważaniach filozoficznych, podobnie jak Platon, interesuje się zagadnieniem duszy i nieśmiertelności. Podstawą jego filozoficznych zapatrywań są platońskie teorie metempsychozy i preegzystencji. Zgodnie z mistykami romantycznymi, za których ucznia się uważa, odrzuca jednak platoński totalizm oraz idealizm. Główną myślą Lutosławskiego jest przekonanie, że późny Platon zrezygnował ze stanowiska idealistycznego na rzecz spirytualistycznej metafizyki. Duże znaczenie mają prace W. Lutosławskiego dotyczące chronologii dialogów: *O logice Platona* (1891/1892) i *O trzech pierwszych tetralogiach Platona* (1896), w których używa kryteriów treściowych. W roku 1896 Lutosławski, wygłaszając odczyt w Krakowie, przedstawia nową metodę, którą nazywa „stylometrią”. Syntezą tych jego studiów jest praca *The origin and growth of Plato's Logic with an account of Plato's style and of the chronology of his writings* (1897, 2 wyd. 1905), która zapewnia mu trwałe miejsce w historii badań nad Platonem. Studia nad Platonem prowadzi także grono uczniów Lutosławskiego – na przykład B. Woyczyński pisze rozprawę doktorską zatytułowaną *O rozwoju poglądu Platona na duszę*¹⁵.

¹¹ Por. J. Kleiner, *Zygmunt Krasieński, Dzieje myśli*. Lwów 1912, t. 1, s. 145 n., t. 2, s. 101 n.

¹² Por. T. Sinko, *Antyk Wyspiańskiego*, Kraków 1916.

¹³ Por. W. Madyda, *Motywy antyczne w poezji L. Staffa*, Wrocław 1962.

¹⁴ W. Jaworski, *O Wincentego Lutosławskiego interpretacji platonizmu*, Studia Filozoficzne, 1976, nr 5, s. 137–145.

¹⁵ B. Woyczyński, *O rozwoju poglądu Platona na duszę*, Toruń 2000.

Książka Stefan Pawlicki¹⁶ polemizuje z wynikami stylometrii Lutosławskiego. Głównym przedmiotem sporu jest umiejscowienie dialogu *Fajdros*, uważanego przez Pawlickiego za dzieło młodzieńcze. Pawlicki interesuje się przede wszystkim elementem reformatorskim w twórczości Platona. Poświęca Platonowi prawie cały drugi tom *Historii filozofii greckiej*, jednak jego dzieło nie zostaje dokończony z powodu śmierci autora.

Już w wieku XIX i na początku wieku XX pojawił się cały szereg tłumaczeń Platona dokonanych przez Kozłowskiego, Bronikowskiego, Kaśinowskiego, Siedleckiego, Świdierskiego, Jezienieckiego, Bielę, Okołowa i Lisieckiego¹⁷. Nową epokę w tej dziedzinie otworzył Władysław Witwicki, który odegrał niewątpliwie największą rolę jako propagator dzieł Platona. Nie tylko przetłumaczył on prawie wszystkie teksty greckiego filozofa, ale stworzył prawdziwe kreacje literackie, w których postaci dialogów, a zwłaszcza Sokrates, mówią własnym, dopasowanym do ich osobowości stylem¹⁸. Dużą wartość mają również napisane przez Witwickiego komentarze do dialogów, opisujące wydarzenia w sposób barwny i z silnie zaznaczonym rysem psychologicznym.

Spośród innych badaczy zainteresowanych filozofią Platona wspomnieć można o T. Malinowskim¹⁹, T. Since²⁰, A. Zielenicyku²¹, W. Tatarkiewicz²², M. Auerbachu²³, Z. Jordanie²⁴, A. Żółtowskim²⁵.

¹⁶ Por. C. Głombik, *Zadania historii filozofii w ocenie i badaniach Stefana Pawlickiego*, Studia Filozoficzne, 1972, nr 11–12, s. 81–95.

¹⁷ F. Kozłowski, *Dzieła Platona*, 1845; A. Bronikowski, *Dzieła Platona*, 1858–1871; A. Maszewski, *Apologia*, 1885; Kaśinowski — *Fileb*, 1888; S. Siedlecki — *Gorgiasz*, *Laches*, *Apologia*, *Kriton*, *Protagoras*, *Eutyfron*, P. Świdierski — *Menon*, 1888; A. K. Jezierski — *Eutyfron*, 1890; J. Biela — *Biesiada*, 1899; S. Okołów — *Fedon*, *Sympozjon*, 1907 i 1909. W. Witwicki przełożył prawie wszystkie dialogi. St. Lisiecki przełożył *Rzeczpospolitą*, 1929. Omówienia polskich przekładów zob.: W. M. Kozłowski, *Kilka uwag o naszych przekładach Platona*, *Przegląd Filozoficzny*, R. XII, 1909, s. 31–36; J. Rybkowska, *O polskich przekładach „Uczyty” i „Fedona”*, *Meander*, t. 3–4, 1996, s. 163–169.

¹⁸ Na temat stylu tłumaczeń i wizji Sokratesa, jaką przedstawia W. Witwicki, por. J. Domański, *Platon Witwickiego. Uwagi o przekładzie*, Studia Filozoficzne, 1984, nr 10, s. 3–10; T. Rzepa, *Czy Władysław Witwicki utożsamiał się z Sokratesem?*, Studia Filozoficzne, 1988, nr 8, s. 115–130.

¹⁹ T. Malinowski, *O mitach Platonskich*, Sprawozdania Gimnazjum w Wadowicach, 1878–1979.

²⁰ T. Sinko, *Sententiae Platonicae de philosophis regnantibus quae fuerint fata*, *Progr. Gimn.*, Podgórze 1904; idem, *Literatura grecka*, t. I, cz. 2, Kraków 1932, s. 594–674.

²¹ A. Zielenicyk, *O miłości platońskiej*, Sfinks, 1909.

²² W. Tatarkiewicz, *Spór o Platona*, *Przegląd Filozoficzny*, t. 14, 1911, s. 346–358.

²³ M. Auerbach, *Platon a matematyka grecka*, *Kwartalnik Klasyczny*, t. VI, 1932, s. 45–56.

²⁴ Z. Jordan, *Platon odkrywca metody aksjomatycznej*, *Przegląd Filozoficzny*, 1936, nr 39, s. 401–403; idem, *Platon odkrywca metody aksjomatycznej*, *Przegląd Filozoficzny*, 1937, nr 40, s. 57–67; idem, *O matematycznych podstawach systemu Platona. Z historii racjonalizmu*, Poznań 1937, s. 328.

²⁵ A. Żółtowski, *Myśli oraz zagadnienia w Platonskim „Fedonie”*, *Droga*, 1927, nr 8–10, s. 112–146; idem, *O „Parmenidesie” Platona*, *Przegląd Filozoficzny*, 1927, z. 1, s. 1–27; idem, *Kantius Platonius*, *Przegląd Filozoficzny*, 1924, z. 3–4, s. 146–157.

Po roku 1945 kontynuowane są badania nad Platonem. Ostatnie półwiecze przynosi cały szereg opracowań poświęconych różnym aspektom platońskiej myśli. Jest wśród nich monografia, są prace omawiające wybrane wątki filozofii Platona, a także artykuły zajmujące się Platonem i krótkie omówienia zawarte w rozprawach dotyczących szerszej problematyki.

Mimo dość dużego zainteresowania Platonem zaskakującym faktem jest to, że po roku 1945 ukazało się tylko jedno opracowanie napisane przez polskiego autora stawiające sobie zadanie omówienia całości myśli platońskiej. Jest to popularna praca K. Leśniaka (1968)²⁶, w sposób syntetyczny przedstawiająca dzieło i życie oraz podstawowe elementy systemu platońskiego. Dowodzi to raczej zmierzchu idei wielkich monografii, które przynajmniej w odniesieniu do tak ważnych postaci jak Platon wymagają nie tylko wielkiej pracy, ale i odwagi. Badacze koncentrują się więc raczej na prezentacji poszczególnych aspektów myśli platońskiej. Szersze omówienia całościowe znajdujemy natomiast w pracach A. Krokiewicza (1971), S. Swieżawskiego (2000), J. Legowicza (1973) czy I. Dąbskiej (1972).

Ten brak studiów syntetycznych kompensują niewątpliwie opracowania poświęcone poszczególnym aspektom myśli platońskiej. Ich spektrum tematyczne jest bardzo szerokie, odpowiadając ogromnemu polu zainteresowań samego Platona. Trudno jest więc systematyzować je w jakiś kategoriyczny sposób. Niejednokrotnie opracowania podejmują bowiem cały szereg przeplatających się kwestii lub też omawiają zagadnienia z pewnej perspektywy, np. współczesnego przyrodoznawstwa, hermeneutyki itd.

Sprawy związane z życiorysem i osobą Platona przedstawiają W. Lutosławski (1946), M. Plezia (1947), K. Pawłowski (1991) i A. Pawlak (1999). Duże zainteresowanie wzbudzają zagadnienia etyczne u Platona. Omawiają je w swych pracach J. Gajda-Krynicka (1993), wskazując na etykę jako punkt wyjścia dla teorii idei, M. Przełęcki (1985; 1988), W. Galewicz (1998; 1999), J. Sowa (1990). Komentowany jest platoński projekt polityczny oraz koncepcje wychowania, o czym piszą W. Witwicki (1947), M. Józefowicz (1969), W. Wróblewski (1964; 1969; 1972; 1974; 1987; 1988), D. Dembińska (1984), R. Legutko (1990; 1992), A. Laks (1999). Zagadnienia z zakresu teorii idei oraz ontologii i dialektyki poruszają prace D. Dembińskiej-Siury (1976; 1980; 1995), S. Blandziego (1983; 1992), M. Przełęckiego (1979; 1981; 1987), B. Dembińskiego (1997), W. Stróżewskiego (1992), P. Bołtucia (1984), J. Szulińskiej (1998), P. Kucharzkiego (1951; 1959; 1963; 1969), R. Porawskiego (1980; 1982). Wraz z propozycją szkoły tybińskiej pojawiają się również prace omawiające tzw. nową interpretację oraz problematykę nauki niepisanej. Zaliczyć tu można przede wszystkim teksty M. Wesołego (1984; 1984; 1988; 1988), książkę *Platon. Nowa interpretacja*

²⁶ Daty podawane w nawiasie odsyłają do pozycji zawartej w zamieszczonej poniżej bibliografii.

zredagowaną przez A. Kijewską i E. I. Zielińskiego (1993), ponadto artykuły K. Dowgiałły (1996; 1997). Kwestie językoznawcze, epistemologiczne i semiotyczne podejmują Z. Danek (1990; 1990; 1992; 1995; 2000), A. Gawroński (1984), E. Wolicka (1986; 1986; 1989; 1994), I. Dąbska (1979; 1984), P. Kucharski (1949; 1965). Badaniom sfery religijnej i mistycznej oraz związanego z nią problemu mitów i ich interpretacji poświęcone są prace Z. Czarneckiego (1964; 1965; 1968), I. Dąbskiej (1948), M. Przełęckiego (1990), E. Wolickiej (1986; 1989; 1994), P. Kucharskiego (1954), R. Legutki (1997). Zagadnienie sztuki w koncepcji Platona podjęła H. Puszek-Miś (1980). Natomiast problemy związane z platońską wizją retoryki z perspektywy polemiki z sofistami omawia K. Tuszyńska-Maciejewska (1996). Polemikom Platona z sofistami i sokratykami poświęcone są w pewnej mierze opracowania K. Tuszyńskiej-Maciejewskiej (1987; 1998), dyskusji między Platonem a sofistami czy sokratykami – studia A. Krokiewiczza (1952).

Problem interpretacji Platona w szkole marburskiej omawia M. Czarnawska (1988), a o Platonie z perspektywy współczesnego przyrodznawstwa piszą W. Krajewski (1988), J. Życiński (1987). Obecność platonizmu w Polsce i recepcję Platona przedstawia w swych pracach I. Dąbska (1947; 1948; 1972).

Lata powojenne przyniosły także szereg nowych tłumaczeń dialogów platońskich. Do grona tłumaczy Platona dołączyli M. Maykowska (*Prawa*), L. Regner (dialogi pseudo-platońskie, *Protagoras*, *Faidros*), P. Siwek (*Gorgias*, *Meno*, *Timajos*, *Kritias*), R. Legutko (*Fedon*, *Eutyfron*), K. Tuszyńska-Maciejewska (*Meneksenos*), W. Stefański (*Kratylos*), E. Zwolski (*Phileb*, *Biesiada*, *Phaidros*).

Podsumowując, obecność Platona w Polsce sięga już ponad pół tysiąclecia. Chociaż różnie określać można siłę wpływu Platona i zainteresowanie jego twórczością w różnych okresach, to jednak nie ulega wątpliwości, że jego dzieło niezmiennie inspiruje i intryguje coraz to nowe pokolenia.

Prace poświęcone Platonowi wydane po 1945 roku*

- Blandzi S., *Henologia. Meontologia. Dialektyka*, Warszawa 1992.
- Blandzi S., *O możliwości koherentnej rekonstrukcji ontologii Platona*, *Studia Filozoficzne*, 1983, nr 9, s. 163–174.
- Blandzi S., *Platoński projekt filozofii pierwszej*, Warszawa 2002, s. 389.
- Blandzi S., *Źródła ejdetyki Platona*, *Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria*, t. VI, 1997, nr 3, s. 23–40.
- Bołtuć P., *Parmenides jako wprowadzenie do Platońskiej dialektyki*, *Studia Filozoficzne*, 1984, nr 10, s. 21–36.
- Borgosz J., *Filozoficzna koncepcja wojen i rewolucji u Platona i Arystotelesa*, Biul. WAP, 1959.
- Brach-Czaina J., *Sofa [o Uczcie Platona]*, [w:] *Estetyka pragnień*, red. J. Brach-Czaina, Lublin 1988.
- Burda A., *Platońska koncepcja państwa*, *Przegląd Tygodniowy*, 1983, nr 49, s. 3, 14.
- Ciszewski M., *Kardynała Bessariona interpretacja filozofii Platona i Arystotelesa*, Lublin 1990.
- Czarnawska M., *Dwa podejścia do Platona*, *Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria*, t. VI, 1997, nr 3, s. 95–105.
- Czarnawska M., *O uwarunkowaniach Arystotelesa interpretacji teorii idei*, *Studia Filozoficzne*, 1984, nr 4, s. 43–56.
- Czarnawska M., *Platońska teoria idei w interpretacji filozofii marburskiej*, Białystok 1988.
- Czarnawska M., *Rozwój myśli greckiej jako droga ku Platońskiej Idei*, *Studia Filozoficzne*, 1984, nr 10, s. 53–62.
- Czarnecki Z., *Filozoficzna religia Platona a religia w jego utopiach*, *Euhemer*, 1965, z. 1, s. 23–40.
- Czarnecki Z., *Religia i społeczeństwo w poglądach Platona*, Warszawa 1968.
- Czarnecki Z., *Spoleczny rodowód eschatologii Platona*, *Euhemer*, 1964, z. 1, s. 17–30.
- Danek Z., *Bezczelowość wysiłku poznawczego. Platon wobec paradoksu*, *Collectanea Philologica*, t. III, 1999.
- Danek Z., *Jest jakaś słuszność słowa. O Platońskim dialogu „Kratylos”*, Łódź 1995.
- Danek Z., *Myśl – słowa nie wypowiedziane. Platon. „Teajtet”. „Sofista”. „Fileb”*, *Studia Filozoficzne*, 1990, nr 4, s. 163–176.
- Danek Z., *Myślę, więc nie wiem: próba interpretacji platońskiego dialogu „Teajtet”*, Łódź 2000.
- Danek Z., *O pewnym „błędzie” Platona*, *Meander*, 1990, nr 4–6, s. 149–164.
- Danek Z., *Platon o spostrzeganiu zmysłowym*, *Meander*, 1992, nr 9–10, s. 469–488.
- Dąbska I., *Dwa studia o Platonie*, Wrocław 1972.
- Dąbska I., *Echa platońskie w środowisku uniwersyteckim w Polsce w okresie Renesansu*, *Meander*, 1947, nr 4–5, s. 185–190.

* Należy zaznaczyć, że poniższa bibliografia jest wynikiem poszukiwań z pewnością dalekim od kompletności. Zostaje ona zamieszczona, ponieważ może stanowić pewną pomoc w badaniach nad Platonem i w uzyskaniu orientacji w pracach poświęconych filozofowi w Polsce po roku 1945. Autor bardzo prosi o wyrozumiałość tych badaczy, których teksty dotyczące Platona zostały nieświadomie pominięte. W bibliografii nie uwzględnia się także recenzji prac o tematyce związanej z Platonem. Autor pragnie serdecznie podziękować prof. D. Dembińskiej-Siury, prof. J. Gajdzie-Krynickiej, dr D. Zygmuntowicz oraz dr A. Pacewiczowi za cenne uzupełnienia.

- Dąmbska I., *Mity platońskie*, Meander, 1948, nr 9, s. 427–437.
- Dąmbska I., *Platon w Polsce*, Sprawozdanie z Posiedzeń PAU, 1948, nr 7.
- Dąmbska I., *Wprowadzenie do starożytnej semiotyki greckiej. Studia i teksty*, Wrocław 1984.
- Dąmbska I., $\Psi\epsilon\ddot{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$ i $\psi\epsilon\ddot{\upsilon}\delta\eta\varsigma$ w filozofii Platona, Roczniki Filozoficzne, t. XXVII, 1979, z. 1, s. 121–133.
- Dąmbska I., *Z genealogii ideałów życiowych: Platoński ideał filozofa*, Meander, 1949, nr 7, s. 325–334.
- Dembińska D., *Platon o wychowaniu*, Meander, 1984, nr 9–10, s. 393–405.
- Dembińska-Siury D., *Od Ksenofanesa do Plotyna*, Studia Filozoficzne, 1976, nr 12, s. 79–91.
- Dembińska-Siury D., *Pomiędzy Platonem a Plotynem, czyli o praneoplatonizmie*, Studia Filozoficzne, 1980, nr 9, s. 87–98.
- Dembińska-Siury D., *Wokół platońskiego „Parmenidesa”*, Meander, 1980, nr 9, s. 365–372.
- Dembiński B., *Teoria idei: ewolucja myśli Platońskiej*, Katowice 1999.
- Dobosz A., *Dlaczego Parmenides utożsamiał Byt i myślenie, a Platon stworzył koncepcję świata idei?*, [w:] *Kulturowe konteksty idei filozoficznych*, red. A. Pałubicka, Poznań 1997, s. 109–129.
- Domański J., *Platon Witwickiego. Uwagi o przekładzie*, Studia Filozoficzne, 1984, nr 10, s. 3–10.
- Dowgiało K., *Wiedza ezoteryczna Platona zawarta w dialogu „Timajos”*, Warszawa 1996.
- Dowgiało K., *Wiedza ezoteryczna Platona zawarta w dialogu „Timajos”*, Roczniki Filozoficzne, 1997, nr 3, s. 283–287.
- Gajda J., *Między „pierwszym” a „drugim żeglowaniem”. Rola przedplatońskiej fizyki w Platońskich dowodach na nieśmiertelność duszy*, [w:] *W kregu filozofii klasycznej*, red. B. Dembiński, Katowice 2000.
- Gajda J., *Platońska droga do idei. Aksjologiczny rodowód platońskiej ontologii*, Wrocław 1993.
- Galewicz W., *Leontios i trupy. O Platońskiej etyce godności*, Kwartalnik Filozoficzny, t. XXVI, 1998, z. 2, s. 47–69.
- Galewicz W., *Myślowy eksperyment w Platońskim „Filebie”*, [w:] *Logika & filozofia logiczna. FLFL 1996–1998*, red. J. Perzanowski i A. Pietruszczak, Toruń 2000.
- Galewicz W., *Platon o przyjemnościach życia tchórzliwego*, Kwartalnik Filozoficzny, t. XXVII, 1999, z. 1, s. 83–98.
- Galewicz W., *Sokrates i Kirke*, Kraków 2000, s. 225.
- Gawroński A., *Dlaczego Platon wykluczył poetów z „Państwa”?*, [w:] idem, *Dlaczego Platon wykluczył poetów z „Państwa”?*, Warszawa 1984, s. 39–64.
- Grajkowska W., *Człowiek – współtwórca element wszechświata*, Studia Filozoficzne, 1984, nr 10 (227), s. 37–51.
- Grajkowska W., *Twórcza rola miłości*, Meander, 1985, nr 1–2, s. 9–19.
- Harwas E., *O pedagogice Platona jako przeciwstawieniu materialistycznej teorii wychowania*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Poznańskiego, t. 50, Poznań 1964.
- Jaskóła J., *Światy możliwe jako uprawomocnienie filozofowania. Platon*, Wrocław 2000.
- Józefowicz M., *Elementy ustrojów: lacedemońskiego i ateńskiego w idealnym „Państwie” Platona*, Meander, t. 24, 1969, s. 452–460.
- Kaczmarkowski M., *Z Platonem u kolebki mowy ludzkiej*, Filomata 1965.
- Kasia A., *Platona ideał wolności ascetycznej*, [w:] *Antynomie wolności*, Warszawa 1966.

- Kleszcz L., *Filozofia i utopia. Platon, Biblia, Nietzsche*, Wrocław 1997.
- Kodreński J., *Platon i problem niewolnictwa*, Zeszyty Naukowe Łódzkie, 1962.
- Krajewski W., *Jeszcze o platonizmie i materializmie w fizyce*, Studia Filozoficzne, 1990, nr 4, s. 269–278.
- Krajewski W., *Platonizm czy jednak materializm?*, Studia Filozoficzne, 1988, nr 11, s. 3–14.
- Krawczuk A., *Pan i jego filozof. Rzecz o Platonie*, Warszawa 1970.
- Krokiewicz A., *Walka Platona z mniejszymi sokratykami*, Meander, 1952, nr 1, s. 31–42.
- Krokiewicz A., *Zarys filozofii greckiej*, Warszawa 1971.
- Kucharski P., *„Philèbe” et les „Eléments harmoniques” d’Aristoxène*, Revue Philosophique, 1951.
- Kucharski P., *Aspects de la speculation platonicienne*, 1971.
- Kucharski P., *La conception de l’art de la mesure dans le Politique*, Bull. d. l’Ass. Budé, 1960.
- Kucharski P., *La musique et la conception du réel dans le „Philèbe”*, Revue Philosophique, 1951.
- Kucharski P., *La théorie des idées selon le „Phèdon” se maintient-elle dans les derniers dialogues*, Revue Philosophique, 1969.
- Kucharski P., *L’affinité entre les idées et l’âme d’après „Phèdon”*, Archives de Philosophie, 1963.
- Kucharski P., *Les chemins du savoir dans les derniers dialogues de Platon*, Paris 1949.
- Kucharski P., *Les principes de Pythagoriciens et la dyade de Platon*, Archives de Philosophie, 1959.
- Kucharski P., *Observations sur le mythe des Lois*, Bull. de L’Ass. Budé, 1954.
- Kucharski P., *Sur l’évolution des méthodes du savoir dans la philosophie de Platon*, Revue Philosophique, 1965.
- Kutris J., *Poglądy pedagogiczne Platona w „Państwie” i „Prawach”*, Kwartalnik Pedagogiczny, t. 4, 1957.
- Laks A., *Prawodawcza utopia Platona*, Meander, 1999, nr 5, s. 399–411.
- Legowicz J., *Historia filozofii starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1973.
- Legowicz J., *Problem liczby jako „pojęcio-miary” w języku u Platona*, Studia Filozoficzne, 1975, nr 9, s. 15–25.
- Legutko R., *Anamneza w Platońskim „Fedonie”: próba interpretacji*, Kwartalnik Filozoficzny, t. XXV, 1997, z. 4, s. 29–55.
- Legutko R., *Krytyka demokracji w filozofii politycznej Platona*, Kraków 1990.
- Legutko R., *Państwo Platona*, Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria I, 1992, nr 1, s. 161–175.
- Legutko R., *Spór o Platona*, Znak, 1989, nr 408, s. 56–67.
- Legutko R., *Triumf i klęska Sokratesa*, Znak, t. XXXIX, 1987, nr 386, s. 67–73.
- Leśmian B., *Miłość platońska*, [w:] *Szkice literackie*, Warszawa 1959.
- Leśniak K., *Platon*, Warszawa 1968 (II wydanie Warszawa 1993).
- Lutosławski W., *Testament Platona i ostatnia faza jego twórczości*, Spraw. PAU, t. 47, 1946, nr 1, s. 2–4.
- Lutosławski W., *Testament Platona*, Tygodnik Warszawski, 1946.
- Łapiński K., *Eros jako dynamis duszy w „Biesiadzie” i „Fajdroście” Platona*, Przegląd Filozoficzno-Literacki, Uniwersytet Warszawski. Instytut Filozofii, t. 1, 2002.
- Marciszewski W., *Racjonalizm platoński a cantorowski pewnik abstrakcji*, Studia Filozoficzne, 1983, nr 5–6, s. 103–113.

- Markowski M. P., *Pragnienie obecności: filozofie reprezentacji od Platona do Kartezjusza*, Gdańsk 1999.
- Maykowska M., *Kompozycja „Praw” Platona*, Meander, 1950, nr 3–4, s. 140–156.
- Maykowska M., *Quaestiones platonicae selectae*, Varsoviae 1949.
- Nerczuk Z., *Gorgiasz a Platon. Przyczynek do historii empiryzmu*, Ruch Filozoficzny, t. LIV, 1997, nr 3, s. 405–409.
- Nerczuk Z., *Platońska krytyka estetyki Gorgiasza w dialogu „Gorgiasz”*, Sztuka i Filozofia, 1997, nr 13, s. 112–122.
- Nerczuk Z., *Platoński projekt prawdziwej retoryki w dialogu „Gorgiasz”*, Toruński Przegląd Filozoficzny, 2000, nr 3/4, s. 115–124.
- Nerczuk Z., *Sztuka a prawda. Problem sztuki w dyskusji między Gorgiaszem a Platonem*, Monografie FNP. Seria Humanistyczna, Wrocław 2002, s. 192.
- Nerczuk Z., *Τέχνη a ἐμπειρία. Epistemologiczny wątek platońskiej polemiki z Gorgiaszem w dialogu „Gorgiasz”*, Studia Thorunensio-Classica. Tradycje antyczne w Polsce Północnej, Warszawa 2002, s. 183–192.
- Niemirska-Pliszczyńska J., *Dialog „Teajtet” Platona jako „dramat rodzenia”*, [w:] *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej*, Lublin 1973.
- Od Platona do współczesności*, zbiór rozpraw, red. S. Sarnowski, G. A. Dominiak, Bydgoszcz 1999.
- Olejarczyk A., *Koncepcja dzieła otwartego w semiotyce Umberta Eco jako podstawa propozycji nowej metody interpretacji pism Platona*, [w:] *W kręgu filozofii klasycznej*, red. B. Dembiński, Katowice 2000.
- Oświęcimski S., *Problematyka ekonomiczna pseudoplatońskiego dialogu „Eryksjasz”*, Wrocław 1971.
- Paczkowski P., *Jedność filozofii Platona*, Rzeszów 1998, s. 148.
- Parandowski J., *Dusza ze złota i kamień probierczy* [na temat Gorgiasza Platona], Filomata, 1959.
- Parniewski W., *Szkice z dziejów myśli utopijnej (od Platona do Zinowjewa)*, Łódź 2000.
- Pawlak A., *Przegląd świadectw starożytnych o życiu i nauce Platona*, Meander, 1999, nr 6, s. 501–520.
- Pawłowski K., *Filozofować po platońsku. O platońskiej metodzie uprawiania filozofii*, Meander, 1993, nr 9–10, s. 415–426.
- Pawłowski K., *Życiorys Platona i korzenie jego filozofii w „De Platone et eius dogmate” Apulejusza z Madaury*, Meander, 1991, nr 1–2, s. 43–54.
- Platon. Nowa interpretacja*, red. A. Kijewska i E. I. Zieliński, Lublin 1993.
- Platona poezja i mądrość*, teksty wybrał, przeł. i skomentował Z. Kubiak, Warszawa 1966.
- Plezia M., *Testament Platona i Arystotelesa*, Meander, 1947, nr 4–5, s. 215–224.
- Porawski R., *Próba rekonstrukcji pierwszej księgi traktatu Arystotelesa „O ideach”*, Eos, 1980, s. 77–94.
- Porawski R., *Wokół krytyki idealizmu akademickiego w „De ideis” i „Metafizyce” A/9 Arystotelesa*, Eos, 1982, s. 49–60.
- Przełęcki M., *„O tym, czego nie ma” (na marginesie „Sofisty” Platona)*, Studia Filozoficzne, 1979, nr 10, s. 13–21.
- Przełęcki M., *Argumentacja etyczna w „Gorgiaszu” Platona*, Studia Filozoficzne, 1988, nr 1, s. 4–12.
- Przełęcki M., *O paradoksach platońskiego „Parmenidesa”*, Studia Filozoficzne, 1987, nr 6, s. 47–62.
- Przełęcki M., *O platońskiej koncepcji filozofii*, Studia Filozoficzne, 1984, nr 10, s. 11–19.

- Przełęcki M., *O platońskim ideale moralnym*, Studia Filozoficzne, 1985, nr 8–9, s. 19–31.
- Przełęcki M., *On what there is not*, Dialectics and Humanism, 1981, nr 4, s. 123–129.
- Przełęcki M., *Platon o niewyraźności poznania filozoficznego*, Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria, 1992, nr 1, s. 65–79.
- Przełęcki M., *Rola mitu w argumentacji Platona*, Studia Filozoficzne, 1990, nr 1, s. 3–18.
- Puszko-Miś H., *Problem zmienności sztuki u Platona*, Meander, 1980, nr 1–2, s. 27–43.
- Rybkowska J., *O polskich przekładach „Uczty” i „Fedona”*, Meander, 1996, nr 3–4, s. 163–169.
- Sarnowska-Temierusz E., *Przeszłość poetyki: od Platona do Giambattisty Vica*, Warszawa 1995.
- Seńko W., *Państwo Platona w świetle jego „Listów”*, Przegląd Tomistyczny, 1983, nr 3, s. 5–18.
- Siemek M., *Logos jako dialogos. Greckie źródła intersubiektywnej racjonalności*, Principia, t. XXVII–XXVIII, 2000, s. 75–98.
- Sinko T., *De Apulei et Albini doctrinae Platonicae adumbratione*, Rozpr. Wydz. Fil. PAN, 1949.
- Sinko T., *De lineamentis Platonis in Cebetis q. v. Tabula*, Eos, 1951, nr 45, s. 3–31.
- Sinko T., *W Gaju Akadema*, Meander, 1947, nr 3, s. 169–174.
- Siwecki J., *W sprawie klasyfikacji nauk u Platona i u Arystotelesa*, [w:] *Charisteria. Rozprawy filozoficzne złożone w darze W. Tatarkiewiczowi w 70 rocznicę urodzin*, Warszawa 1960, s. 239–250.
- Sowa J., *Czy przyjaźń jest cnotą? (Philia i arete u Platona i Arystotelesa)*, Meander, 1999, nr 2, s. 125–134.
- Sparty A., *Dzieje filozofii starożytności chrześcijańskiej i średniowiecznej*, Poznań 1992.
- Stanisławek J., *Czy mieszkańcy Platońskiej jaskini odkryją nierealność oglądanych przez siebie cieni*, Studia Filozoficzne, 1989, nr 9, s. 97–108.
- Stróżewski W., *Arcydialog Platona (Uczta)*, Znak, t. 4, 1963, nr 106, s. 371–400.
- Stróżewski W., *Nad ostatnim dialogiem Platona*, Znak, 1961, nr 88, s. 1443–1452.
- Stróżewski W., *Pytania o Arche*, Res Facta, 1977, nr 8, s. 21–44.
- Stróżewski W., *Wykłady o Platonie*, Kraków 1992.
- Stróżewski W., *Z historii problematyki negacji, cz. I*, Studia Mediewistyczne, 1967, nr 8, s. 183–246, cz. II, Studia Mediewistyczne, 1968, nr 9, s. 117–213.
- Stróżewski W., *Z problematyki negacji*, [w:] *Szkice filozoficzne. Romanowi Ingardenowi w darze*, Warszawa–Kraków 1964, s. 85–103.
- Świeżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Wrocław 2000.
- Sylwestrzak A., *Demokracja na tle systematyzacji ustrojów politycznych w myśli Platona*, Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Studia Prawnoustrojowe, nr 2, Gdańsk 1990, s. 175–186.
- Szulińska J., *O roli platońskiego dialektyka*, Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria, t. VII, 1998, nr 3, s. 159–174.
- Tarnowski K., *Platon*, Znak, 1969, nr 181–182.
- Tokarczyk A., *Motywy muzyczne w „Uczcie” Platona*, Meander, 1996, nr 9–10, s. 465–475.
- Turoś L., *Platoński anier – człowiek dorosły przedmiotem studiów*, [w:] L. Turoś, *Andragogika ogólna*, Warszawa 1999.
- Tuszyńska-Maciejewska K., *Filozofia w retoryce Gorgiasza z Leontinoi*, Poznań 1987.
- Tuszyńska-Maciejewska K., *„Meneksenos” jako platońska próba retoryczna*, [w:] *Retoryka antyczna i jej dziedzictwo*, red. J. Axer, Warszawa 1996.

- Tuszyńska-Maciejewska K., *Interpretacja Platonskiej „Obrony Sokratesa”*. Przyczynek do retoryki Platona, Symbolae Philologorum Posnaniensium, t. X, 1994, s. 41–50.
- Tuszyńska-Maciejewska K., *Platon a retoryka. Od krytyki do modelu*, Poznań 1996.
- Tuszyńska-Maciejewska K., *Gorgias' Rhetorik und das Bild des Rhetors aus Leontinoi in Platons „Gorgias”*, Eos, 1998, nr LXXVI, s. 250–257.
- Tymieniecka A., *L'Analyse de l'Idee et la Participation*, [w:] *For Roman Ingarden*, Den Haag 1959, s. 160–179.
- Wachułka A., *Dookoła sporu o postulat platoński w konstrukcjach geometrycznych*, Filomata, 1967, nr 11.
- Wesoły M., *Mimesis dramatyczna według Platona i Arystotelesa*, Eos, 1996, nr LXXXIV, s. 203–215.
- Wesoły M., *Platon i Arystoteles w ocenie Kanta*, Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria, t. VI, 1997, nr 3, s. 67–78.
- Wesoły M., *Platonska koncepcja harmonii w świetle dialogów i nauk niepisanych*, [w:] *Platon. Nowa interpretacja*, red. A. Kijewska i E. I. Zieliński, Lublin 1993, s. 107–132.
- Wesoły M., *Pryncypia i typy ontologiczne. Wstęp, testimonia niezachowanej nauki Platona*, Meander, 1984, nr 6, s. 281–292.
- Wesoły M., *Świadczenia niespisanej nauki Platona (I). Traktat Arystotelesa o dobru*, Meander, 1984, nr 4, s. 169–183.
- Wesoły M., *Świadczenia niespisanej nauki Platona (II). Pryncypia a typy ontologiczne*, Meander, 1984, nr 6, s. 281–292.
- Wesoły M., *Świadczenia niespisanej nauki Platona (III). Argumenty przeciwko pismu*, Meander, 1988, nr 2, s. 79–93.
- Wesoły M., *Świadczenia niespisanej nauki Platona (IV). Odsyłacze w dialogach do dialektyki „Pryncypiów”*, Meander, 1988, nr 7–8, s. 287–306.
- Widomski J., *Koncepcja „powszechników” w filozofii E. Husserla i jej stosunek do platońskiej koncepcji idei*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Historyczne, z. 89, Kraków 1989, s. 227–238.
- Widomski J., *Ontologia liczby*, Kraków 1996.
- Wilowski W., *Starość, umiowanie, śmierć i życie po życiu w nauce pisanej a nowa interpretacja Platona*, [w:] *Tradycja i postęp*, red. B. Andrzejewski, Poznań 1997.
- Witwicki W., *Platon jako pedagog*, Warszawa 1947.
- Wolicka E., *Czytając – ze Stróżewskim – Platona*, Kwartalnik Filozoficzny, t. 21, 1993, s. 157–170.
- Wolicka E., *Kim jesteś filozofie? (Wokół fragmentów księgi V i VI „Politei” Platona)*, [w:] *Wartość bycia: Władysławowi Stróżewskiemu w darze*, red. D. Karłowicz et al., Kraków–Warszawa 1993, s. 389–397.
- Wolicka E., *Mimetyka i mitologia Platona: u początków hermeneutyki filozoficznej*, Lublin 1994.
- Wolicka E., *Mimetyka – noetyka – retoryka. W kręgu Platonskiej wizji początków języka i sztuki wymowy*, Studia Semiotyczne, t. XIV–XV, 1986, s. 59–81.
- Wolicka E., *Mit – symbol – alegoria. W kręgu Platonskiej hermeneutyki mitów (cz. I)*, Studia Semiotyczne, t. XIV–XV, 1986, s. 83–103.
- Wolicka E., *Mit – symbol rozwinięty: w kręgu platońskiej hermeneutyki mitów (cz. II)*, Lublin 1989.
- Wolicka E., *O sposobach „odzyskiwania żywej mowy”*, [w:] *Platon. Nowa interpretacja*, red. A. Kijewska i E. I. Zieliński, Lublin 1993, s. 133–141.

- Wolicka E., *Obrazy są korzeniami myśli*, Znak, t. XXXVIII, 1986, nr 380–381, s. 3–22.
- Wolicka E., *Odyseja – Politeja. Szkic o homerycko-platonskim rodowodzie idei „człowieka-pielgrzyma”*, Znak, 1992, nr 1, s. 14–33.
- Wolicka E., *Symbolika i hermeneutyka. Kilka uwag o sztuce obrazowania i jej wykładni u Platona*, [w:] *Entre court et jardin, czyli pomiędzy mecenasem i artystą. Księga ku czci prof. Andrzeja Ryszkiewicza*, Roczniki Humanistyczne, t. 35, 1987, z. 4, s. 41–48.
- Wolniewicz B., *Rzeczy i fakty. Wstęp do pierwszej filozofii Wittgensteina* [z fragmentem Platonskiego *Teajteta* w nowym przekładzie i z komentarzem Profesora Henryka Elzenberga], Warszawa 1968.
- Wróblewski W., *Arystokracja Platona*, Warszawa 1972.
- Wróblewski W., *Der Aristophanische Sokrates und die Platonischen Überlegungen über die Philosophen in „Theaitetos”*, Studia z Zakresu Antyku. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Rozprawy, Toruń 1984, s. 139–153.
- Wróblewski W., *Die demokratische Auffassung der Arete-Begriffes in Platons „Politeia”*, Studia Graeco-Latina, t. I, Toruń 1988, s. 105–118.
- Wróblewski W., *Platon, ale jaki?*, Studia Filozoficzne, 1970, nr 4/5, s. 201–214.
- Wróblewski W., *Spór o nowy ideał wychowawczy na przełomie V i IV w. przed Chr. w Atenach. Pomiedzy ergon i logos*, Collectanea Classica Thorunensia, t. IX, Toruń 1987, s. 141–170.
- Wróblewski W., *U źródeł idealizmu*, Filomata, 1964, nr 179, s. 440–445.
- Wróblewski W., *Utopijny charakter „Państwa” Platona*, Filomata, 1964, nr 182, s. 114–124.
- Wróblewski W., *Wychowawczy program „Protagorasa”*, Filomata, 1980, nr 341, s. 85–91.
- Wróblewski W., *Z problemu arete w „Politei” Platonskiej*, Ruch Filozoficzny, 1969, nr 2–3, s. 152–153.
- Wróblewski W., *Ziel der Politik und Aufgaben des Politikers in Platons Staatskonzeption*, Wissenschaftliche Zeitschrift der Universität Rostock, 1974, nr 23, s. 217–222.
- Wyszomirski S., *Die sokratisch-platonische Definition des Zieles und ihre Adaptation durch die postsokratischen philosophischen Schulen*, Studia Graeco-Latina, t. II, red. W. Wróblewski, Toruń 1991, s. 67–79.
- Zaborowski R., *Rozumienie logos. Presokratycy – Platon*, Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria, t. VII, 1997, nr 3, s. 89–113.
- Zdybicka Z. J., *Partycypacja bytu*, Lublin 1972.
- Zwolski E., *Niepokój o Platona*, [w:] *Platon. Nowa interpretacja*, red. A. Kijewska i E. I. Zieliński, Lublin 1993, s. 145–148.
- Żelazna J., *Zagadnienie zła w systemie etycznym i metafizyce Platona*, [w:] *Z problematyki teorii zła*, cz. I, Inowrocław–Toruń 1992, s. 29–59.
- Życiński J., *Filozoficzne aspekty matematyczności przyrody*, [w:] *Filozofować w kontekście nauki*, red. M. Heller i in., Kraków 1987, s. 170–185.

Polskie przekłady Platona wydane po roku 1945

- Platon, *Biesiada*, przekł. i słowo towarzyszące E. Zwolski, Kraków 1993.
- Platon, *Eutyfron*, tłum. i komentarz R. Legutko, Kraków 1998.
- Platon, *Faidros*, przekł., wstęp, komentarz i skorowidz L. Regner, Warszawa 1993.
- Platon, *Fedon*, tłum. oraz wstępem i komentarzem opatrzył R. Legutko, Kraków 1995.

- Platon, *Gorgias. Menon*, przełożył, wstępem i komentarzem opatrzył P. Siwek, Warszawa 1991.
- Platon, *Kratylos*, przeł. i komentarzem opatrzył W. Stefański, wstęp K. Tuszyńska-Maciejewska, Wrocław 1990.
- Platon, *Kratylos*, przeł. Zofia Brzostowska, Lublin 1990.
- Platon, *Listy*, przeł., wstępem, komentarzem i skorowidzem opatrzyła M. Maykowska; przekład przejrziała, przedmową opatrzyła i komentarz uzupełniła M. Pąkcińska, Warszawa 1987.
- Platon, *Meneksenos*, z grec. przeł., słowem wstępnym opatrzyła K. Tuszyńska-Maciejewska, Wrocław 1994.
- Platon, *Phaidros*, przekład i słowo towarzyszące E. Zwolski, Kraków 1996.
- Platon, *Phileb*, przeł. E. Zwolski, Kraków 1999.
- Platon, *Prawa*, przeł. i oprac. M. Maykowska, Warszawa 1960.
- Platon, *Protagoras*, przełożył, wstępem i komentarzem opatrzył L. Regner, Warszawa 1995.
- Platon, *Timajos. Kritias albo Atlantyka*, przeł., wstępem, komentarzem i skorowidzem opatrzył P. Siwek, Warszawa 1986.
- Pseudo-Platon, *Alkibiades I i inne dialogi oraz Definicje*, przeł., wstępem i komentarzem opatrzył L. Regner, Warszawa 1973.
- Pseudo-Platon, *Zimorodek i inne dialogi*, przekł., wstęp L. Regner, Warszawa 1985.

The presence of Plato's philosophy in Poland

Summary

The article discusses the presence of Plato in Poland including the presentation of the reception of Plato's texts and the teaching about Plato in Poland, the description of the influence of Plato on literature and science and finally an interpretation of Plato's philosophy. The *platonian* elements present in Renaissance humanists' works are also discussed. This is followed by the discussion of the increase of interest in the founder of Academia reflected in poetry of that period as well as the 19th and 20th century research on Plato conducted by Polish philosophers and historians. The text is supplemented with a selection of studies devoted to Plato published in Poland after 1945 and a list of the latest translations of Plato (since 1945).

Translation: Katarzyna Mrozowska-Linda

DARIUSZ BARBASZYŃSKI

Filozoficzne aspekty refleksji Władysława Witwickiego

W polskim życiu intelektualnym Władysław Witwicki jest postacią powszechnie znaną. Tłumacz Platońskich dialogów, znakomity psycholog i etyk – to najbardziej utrwalone charakterystyki intelektualnego profilu tego badacza. Warto jednak podkreślić, że Witwicki interesował się również myślą filozoficzną. Była to fascynacja trwała, bo okazała się źródłem interesujących koncepcji psychologicznych i estetycznych.

W intelektualnej biografii Witwickiego wskazać można kilka ważnych momentów. Urodził się 30 kwietnia 1878 roku w Lubaczowie i już jako dziecko wykazywał się niezwykłą pracowitością połączoną z pragnieniem nieustannego pogłębiania wiedzy. Zapewne właściwość owa ukształtowała się również pod wpływem sytuacji rodzinnej. We wczesnym dzieciństwie stracił ojca, żyjąc odtąd z matką i pięciorgiem rodzeństwa w skrajnej nędzy. Ważny miał okazać się dla Witwickiego rok 1880, w którym rodzice opuścili prowincjonalny Lubaczów, przenosząc się do Lwowa. Istotnie, duchowy klimat tego miasta wielostronnie kształtował osobowość przyszłego badacza. Tu w latach 1884–1888 chodził do szkoły powszechnej, a potem do znanego Cesarsko-Królewskiego Gimnazjum im. Franciszka Józefa. Przełomowym wydarzeniem był dla niego niewątpliwie rok 1896 – czas rozpoczęcia studiów na Uniwersytecie Lwowskim. W uczelni pracowali wówczas znakomici uczeni: Benedykt Dybowski, Józef Siemiradzki i Rudolf Zuber. Młody Witwicki uczęszczał na ich wykłady z historii naturalnej i fizyki. Sądzić można, że pierwsze lata studiów były jeszcze okresem poszukiwań własnej drogi rozwoju. Powołanie do przedmiotów humanistycznych w pełni ujawniło się dopiero w wyniku bezpośrednich kontaktów z Kazimierzem Twardowskim. Intelektualne spotkania z tym człowiekiem zaowocowały wieloma inspiracjami. Twardowski, będąc filozofem, ukazał Witwickiemu fascynujący świat problemów filozoficznych i możliwe sposoby ich rozwiązywania. Miał nadto w sobie jakąś niezwykłą dyscyplinę wewnętrzną i znakomite przygotowanie metodologiczne.